

"Next stop?"

Idejna zasnova revitalizacije območja železniške postaje Opatija - Matulji na Hrvaškem

UL FA | EMŠ Arhitektura | Ljubljana | Magistrsko delo | 2023

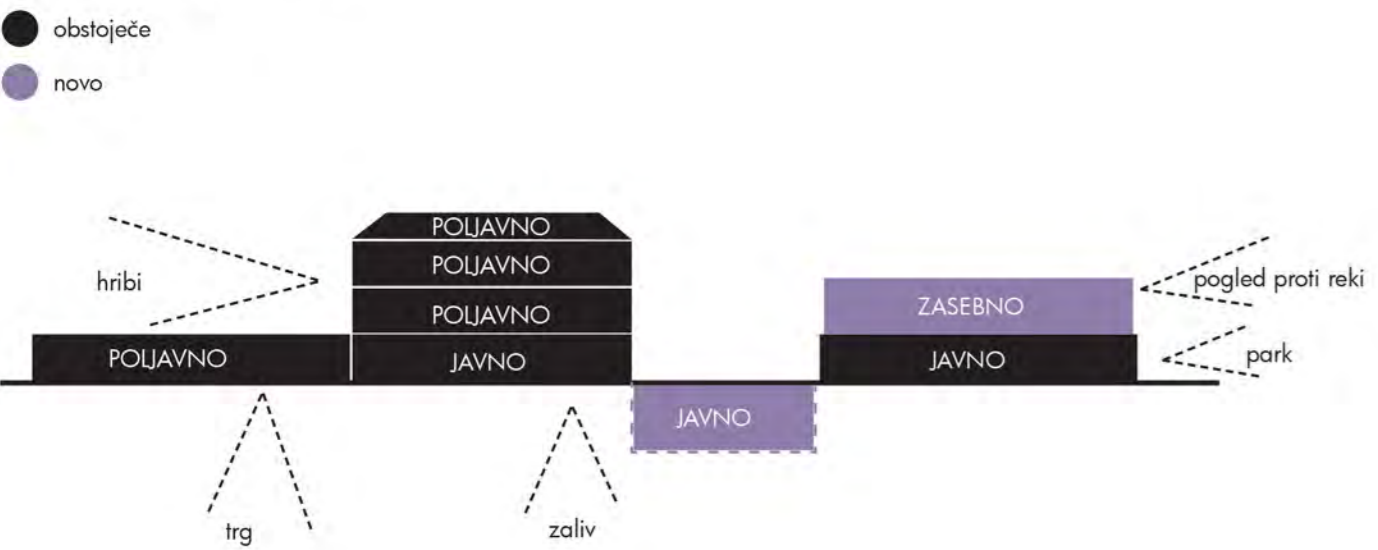
Viviana Rea Dorčić

Mentor: izr. prof. mag. Polona Filipič Gorenski, univ.dipl.inž.arh.
konzultant za konstrukcijo: doc. dr. David Koren univ. dipl. inž. grad.

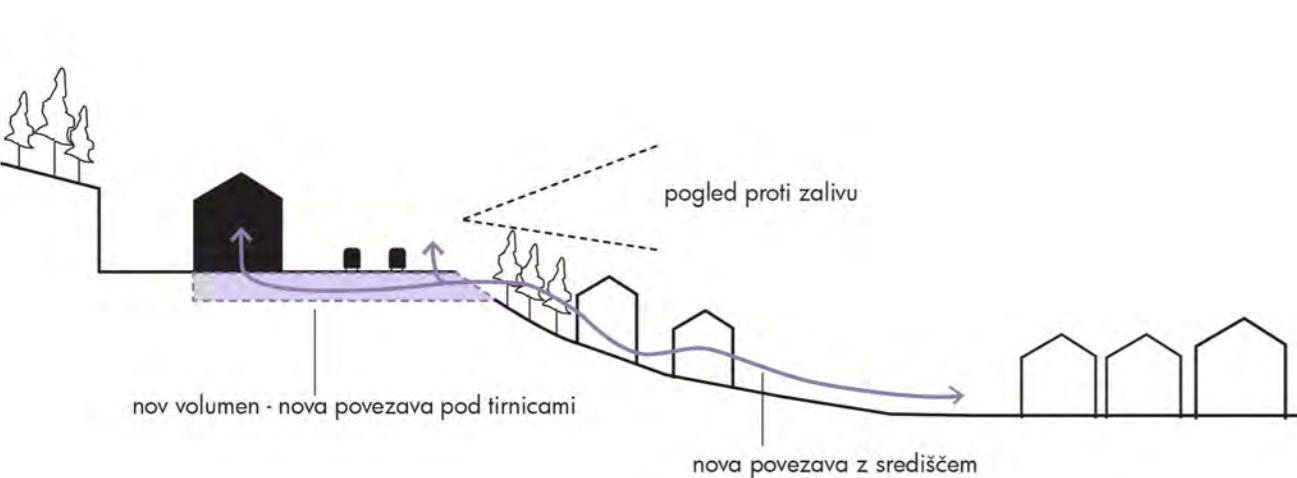
Tema magistrske naloge je revitalizacija železniške postaje Opatija - Matulji, ne le v smislu posodobljenega prometnega vozlišča, temveč tudi kot sodobnega dinamičnega stičišča kulture in trajnostne mobilnosti. Izbrana železniška postaja, prežeta z zgodovino in arhitekturnim pomenom, je ganljiv simbol pretekle dobe, ko so železnice usmerjale razvoj prometa. V nalogi je zato pomemben tudi razmislek globokega odnosa med človekom, kulturo mobilnosti in kulturno dediščino v okvirih sodobne družbe. V svetu, ki ga zaznamuje vse bolj učinkovita mobilnost in hiter razvoj prometnih sistemov, je namen projekta spremeniti obstoječo železniško postajo v vozlišče srečevanja in zadrževanja. Železniška postaja ni končna postaja, temveč le katalizator za potovanje in raziskovanje znanja ter medsebojne povezanosti. V procesu oblikovanja se integrira sodobna tranzitna funkcionalnost, s ciljem spodbujati trajnostne in učinkovite oblike mobilnosti, ob sočasnem ohranjanju zgodovinske celovitosti in arhitekturnega pomena železniške postaje. Naloga odpira tudi vprašanje človekovega odnosa do kulturne dediščine in kako z njeno pomočjo spodbujati dinamiko skupnosti. Obnavljavano območje železniške postaje je danes kopogradiško odrezano od središča naselja Matulji in s strani prebivalcev pozabljeno. Z vzpostavitvijo nove povezave železniške postaje s središčem naselja in vpeljavo novih vsebin, se prostor nadgradi z nabojem kulture. Železniška postaja, tako prežeta s kulturnimi vsebinami, postane posebnost in simbol kontinuitete, ki odseva pripoved preteklih generacij in jih povezuje s sedanostjo ter prihodnostjo.

V magistrski nalogi se na primeru revitalizacije železniške postaje razvije ideja o reaktivaciji pozabljenega območja v nov kulturni center, ki bi območje ponovno približal (odprl) prebivalcem. Prostor, ki bi postal nova točka zadrževanja v prostoru ter bi prebivalce spodbujal k večji uporabi železniškega prometa. Takšen primer bi zlahka ponovili na različnih železniških postajah; vzpostavitev vrste novih intervencij v prostoru. Lokacije železniških postaj običajno zavzemajo precej veliko površino v središču naselja in škoda je, da tak prostor ostane neizkoriščen, ko pa lahko prispeva k ohranjanju naše kulturne dediščine ter v dinamičnem svetu, ki se nenehno premika, pripomore k dvigu kulture transporta na višjo raven. V primeru ponovne aktivacije železniške postaje Opatija - Matulji se naselje Matulji nadgradi s kulturnim centrom, za katerega so prebivalci sami izrazili težnjo, da primanjkuje.

Prerez prostorske porazdelitve

Vzpostavitev povezave s središčem Matulj

Železniška postaja Opatija - Matulji se nahaja 12 m nad središčem Matulja in je končna točka Ulice Vladimira Nazora. Zaradi svoje lokacije je vidna iz središča naselja, zaradi višinske razlike pa je težko dostopna. Da nje pridemo po neurejeni pešpoti ob Šubištu Mate Balote in nevarno čez tirnice. Druga dostop za pešce je po Ulici Viktora cara Emina ali Šmagorski cesti, obe cesti sta neurejeni za pešce in nista neposredno povezani z železniško postajo.

Cilj novega posega v prostor je boljše poudariti že tako dominanten položaj železniške postaje. Zasnova inkorporira zgodbo prostora, ki je nova intervencija ne zasenči. Obstoječe stavbe se v največji možni meri ohranjajo in njihov pomen se poudarja preko odnosa ljudi do kulturne dediščine. Takšen primer bi zlahka ponovili na različnih železniških postajah; vzpostavitev vrste novih intervencij v prostoru. Lokacije železniških postaj običajno zavzemajo precej veliko površino v središču naselja in škoda je, da tak prostor ostane neizkoriščen, ko pa lahko prispeva k ohranjanju naše kulturne dediščine ter v dinamičnem svetu, ki se nenehno premika, pripomore k dvigu kulture transporta na višjo raven. V primeru ponovne aktivacije železniške postaje Opatija - Matulji se naselje Matulji nadgradi s kulturnim centrom, za katerega so prebivalci sami izrazili težnjo, da primanjkuje.

Obstoječe stanje se najprej očisti vseh nepotrebnih prizidkov na severozahodnem delu lokacije. Tako se pridobi očisten zunanji prostor, ki postane zunanje igrišče in knjižnica. Odrasli se uničena, nevarna streha na skladišču in zahodnem delu železniške postaje. V drugem koraku se nadgradi obstoječo klet z novim vklopanim volumenom in se s tem zagotovi varen prehod pod tlimicami. Na zahodnem delu postaje z rekonstrukcijo strehe, v skladišču namesto rekonstrukcije strehe dodam nov volumen s katerim se pridobi dovolj svetlobe in prostora za medetaza. V zadnjem koraku se definira nova servisna jedra s katerimi se vzpostavijo nove vertikalne komunikacije in servisni prostori.

Funkcionalna in programska zasnova

Obstoječi objekti železniške postaje ohranja prvotno funkcijo, z nadgradnjo z dodatnim kulturnim programom; z novo knjižnico in galerijskim prostorom, ki predstavlja kulturno identiteto naselja in občine Matulji. Na območje se umesti tudi ateleje, ki ponujajo prostor za umetniško ustvarjanje in spodbujajo kulturno izmenjavo med prebivalci. Z zasnovo kulturnega centra se spodbuja inovativnost in krepi skupnost.

Klet:

Z novo dograjenim podkletenim objektom se vzpostavijo varna povezava železniške postaje s središčem naselja. Namesto da bi služil le kot prehod, je zasnovan kot galerijski prostor, ki z zbirke zvončarjev postane pol sklozi kulturno dediščino. Na glavnem delu se umesti kavarna, za dodatno aktivacijo novega volumna pa služi tudi kot čakalnica. Prostor galerije in kavarne je prilagodljiv, lahko ga prilagodimo novim razstavam ali pa postane dodaten prostor knjižnice.

Priloge:

Iz obstoječega stanja se ohrani linearno členitev prostora in vhode s severne in južne strani, kar omogočajo hiter dostop z obeh strani. V srednjem delu priloge je vhodna avla z info točko. Na zahodni strani je otroški oddelek, ki vsebuje prostor za samostojno delo, igralnico in prostor za skupinsko delo. Na severu se odpira na atrij ki postane knjižnica na prostem in igrišče. Na vzhodni strani se umesti kavarna, ki se odpira na glavni trg.

1. nadstropje:

V prvem nadstropju je knjižna zbirka, ki je urejena po različnih temah.

2. nadstropje:

V drugem nadstropju na zahodni strani je prostor za skupinsko delo, srednji prostor s komunikacijami je namenjen skupinskemu počitku. Na vzhodni strani je računalniški prostor.

Mansarda:

Mansarda je namenjena samostojnemu delu, služi kot mirna čitalnica in prostor za počitek.

Zvončari

Hrvaška je bogata s številnimi tradicijami in običaji, ki se negujejo že stoletja. Trenutno je na Unescovem reprezentativnem seznamu nesovne kulturne dediščine človeštva vpisanih 12 znamenitosti. Ena izmed njih se nahaja na območju občine Matulji in to je vsakoletna pustna povorka zvončarjev. Zaradi njihove pomembnosti na obnavljanem območju v projektu se oblikuje galerija z zbirko zvončarjev.

Zvončarji so nasledniki starodavne pastirske magične tradicije. Natančnejše lupekalijske, pastirski običaji za zaščito črede, torej obred, v katerem so sodelovali moški, oblečeni v živalske kože. Na voljo so v Rukavcu, Halubju, Munah, Zvončah, Brgradu itd. Razlikujejo se po elementih maske. Glede na pokrivala delimo maske na zoomorfne (maske živali, živalske maske) in rastlinske (kape z rozicami, tj. raki). Razlikujejo se tudi drugi detajli: momarske majice ali karinate majice in pisani ali rdeči roščki, nato bežka, mažuka, balo (lesena kličica z groteskno glavo, ki jo mahajo v ritualnem gibu), velikost zvona (velikost zvonov), način zvonjenja, itd. Vsaka skupina ima notranja pravila, organizacijo in način obrednega gibanja ter spremljevalce kot so medved, hudci, praporčak, sopac (piper), čače (starešina) ...

Grobnicki dandolasi

Žejanski zvončari

Frilanski zvončari

Zametski zvončari

Koncept prenove

1 Očistim obstoječe stanje neuporabnih objektov, odstranim uničeno streho skladišča

2 Vzpostavim novo povezavo s centrom naselja; nadgradim obstoječo klet z novim vklopanim volumenom in zagotovim varen prehod pod tlimicami

3 Novi volumen se zlije z obstoječo geometrijo okolice in s tem vzpostavi širši vhodni del ter omogoči novo vhodno pot

4 Obstoječemu skladišču dodam nov volumen

5 Vzpostavim nova servisna jedra

Ureditev javnega prostora

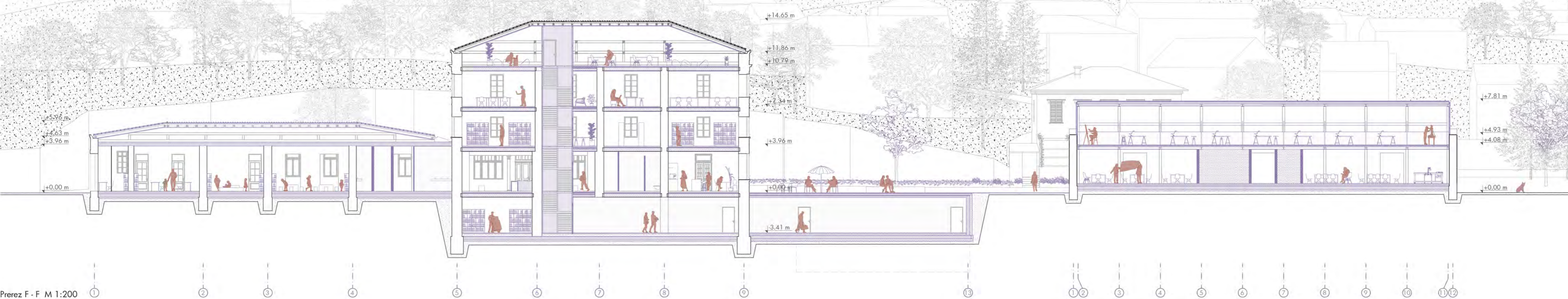
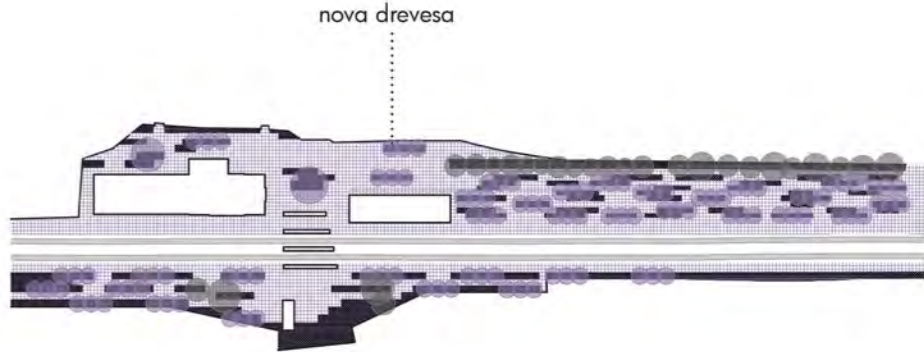
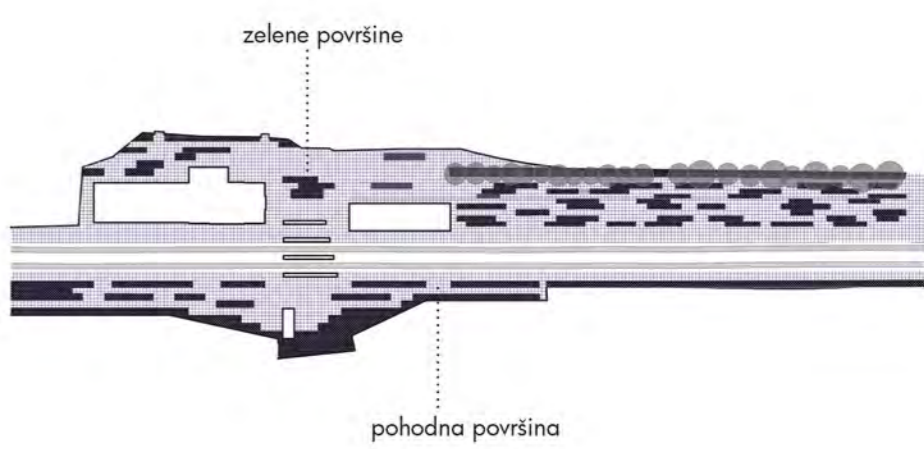
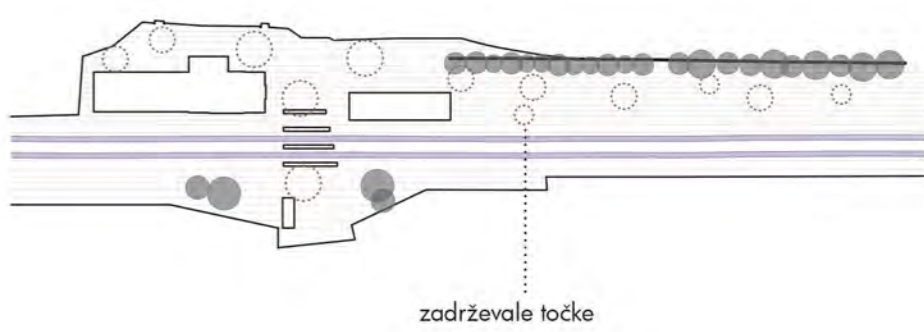
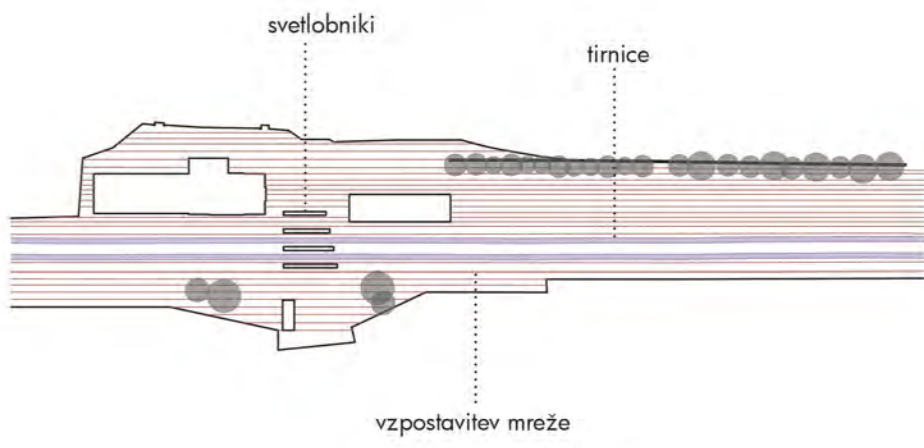
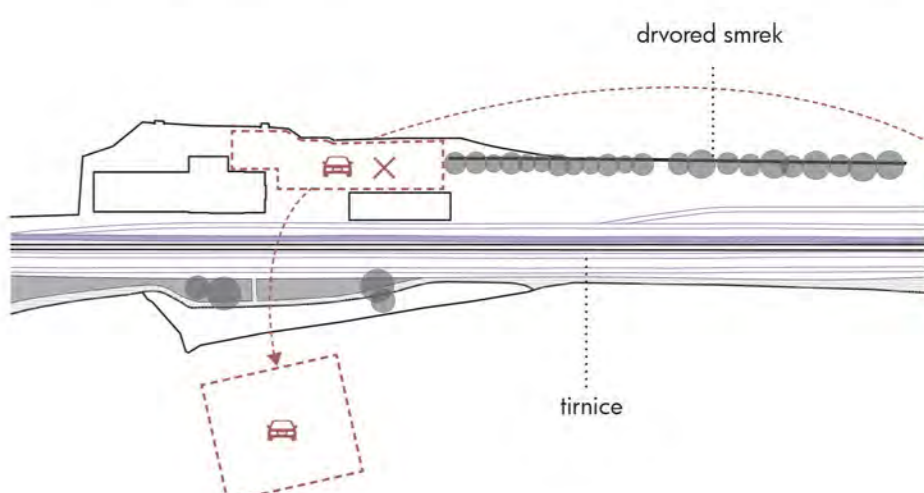
1 Na obstoječi lokaciji je več tirov, trenutno je v uporabi le en tir. Ohrani se obstoječa drevovala smrek. Odstranijo se obstoječa parkirna mesta pred obravnavanimi objekti, uredito se dve parkirnišči: eno v nivoju pod železniško postajo in drugo na vzhodni strani lokacije.

2 Nova situacija : doda se vklopan volumen, na pohodni smeri se nahajajo svetlobniki, ohranjena sta dva uporabna tira. Na lokaciji je prepoznaten strog ritem vzporednih osi; z njihovo pomočjo se usvati mreža za oblikovanje zunanje ureditve

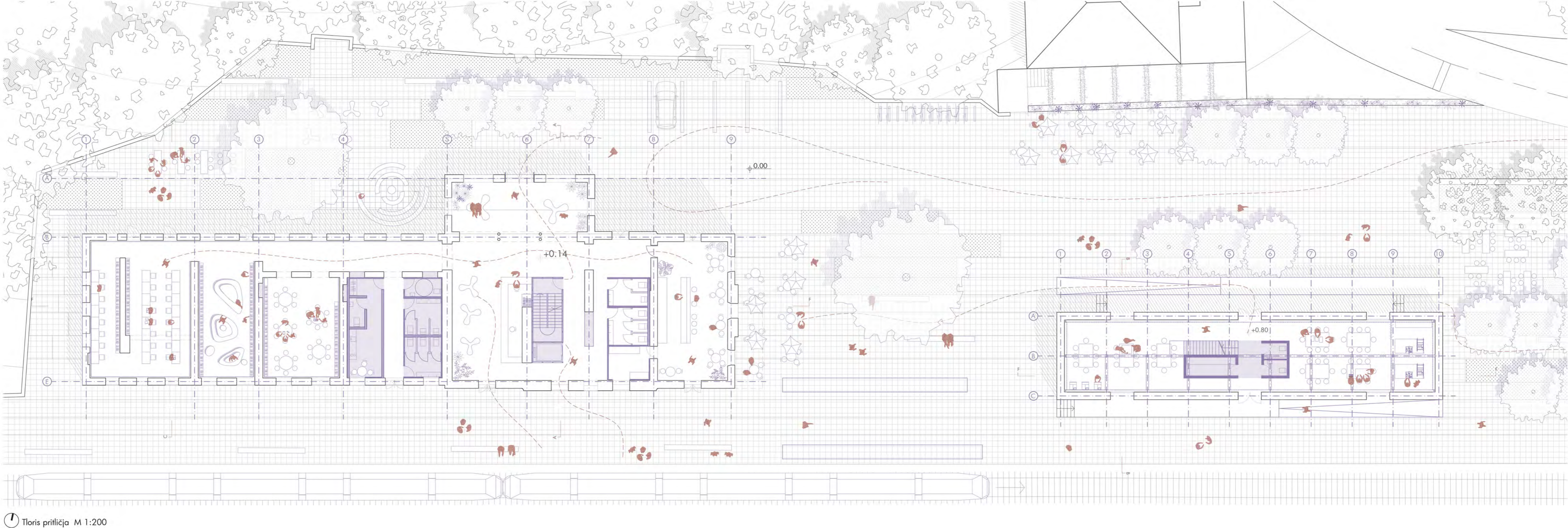
3 Na novi mreži se določijo nove zadrževalne točke

4 S pomočjo nove mreže in določenih zadrževalnih točk se določijo zelene površine, med njimi ostane pohodna površina.

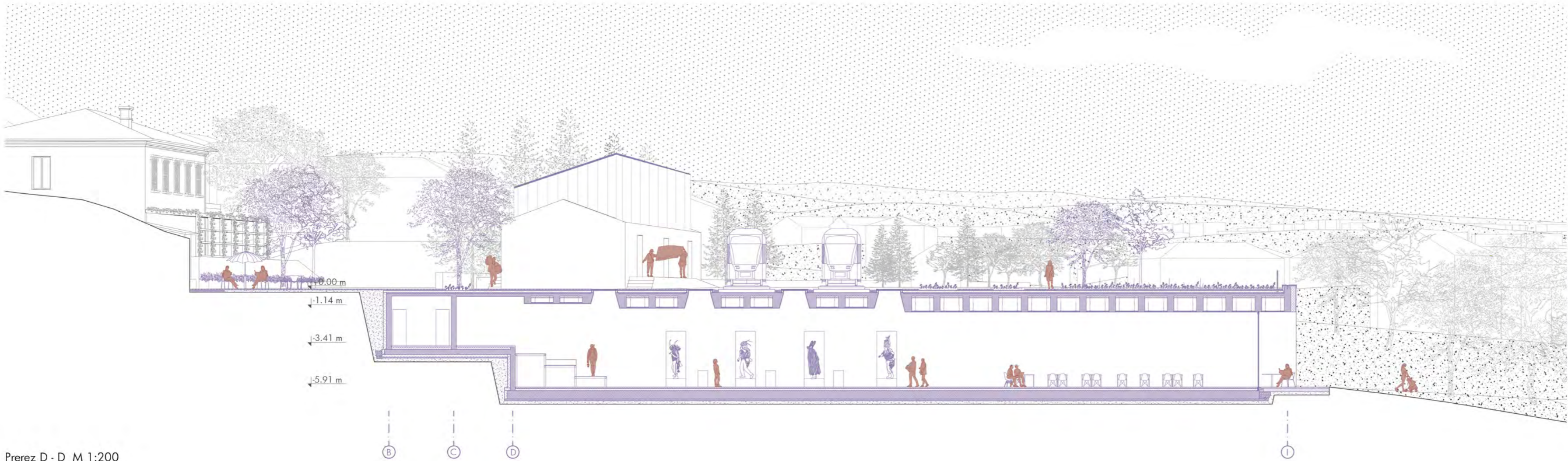
5 Zelenim površinam se dodajo drevesa

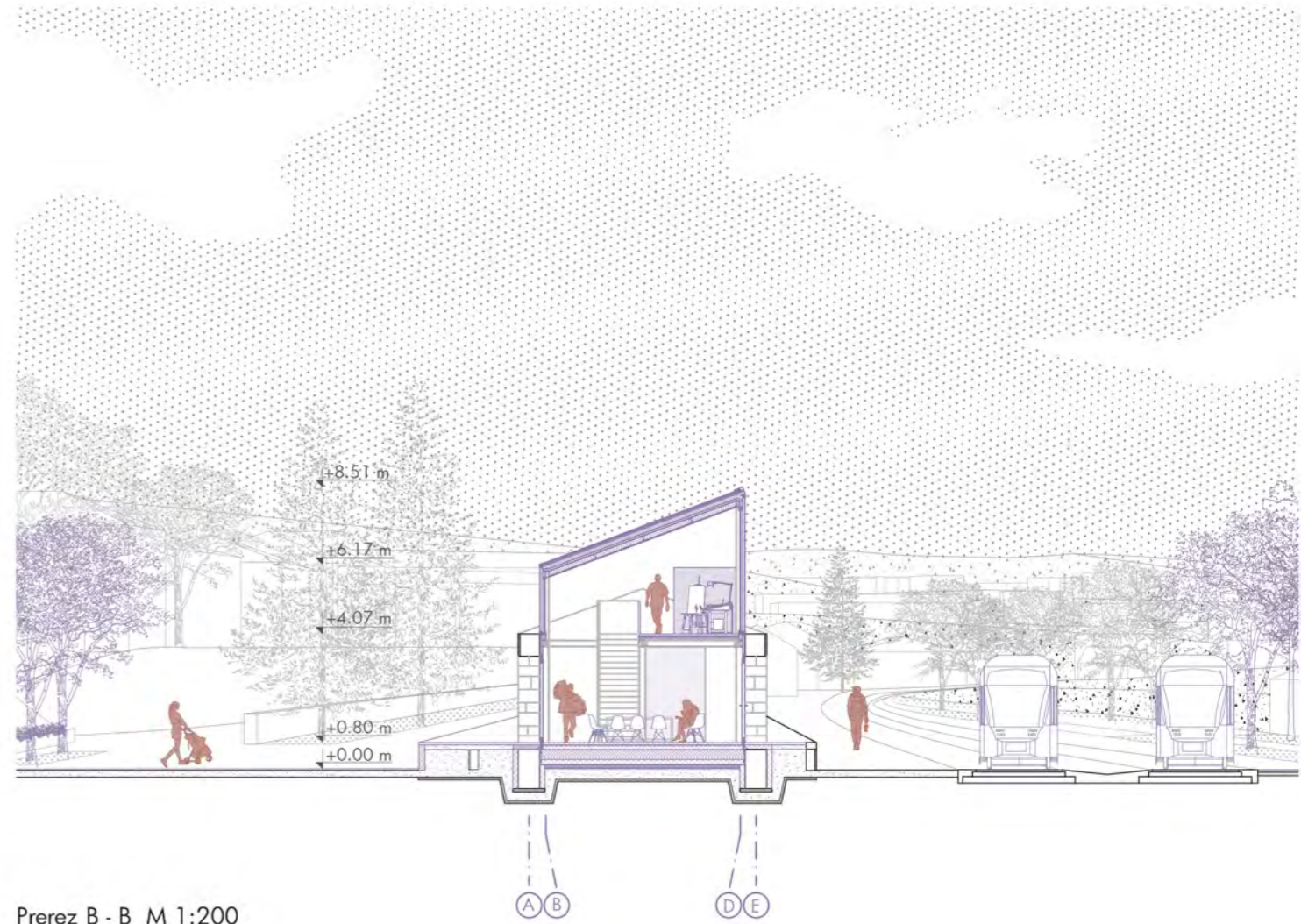
Prerez F - F M 1:200

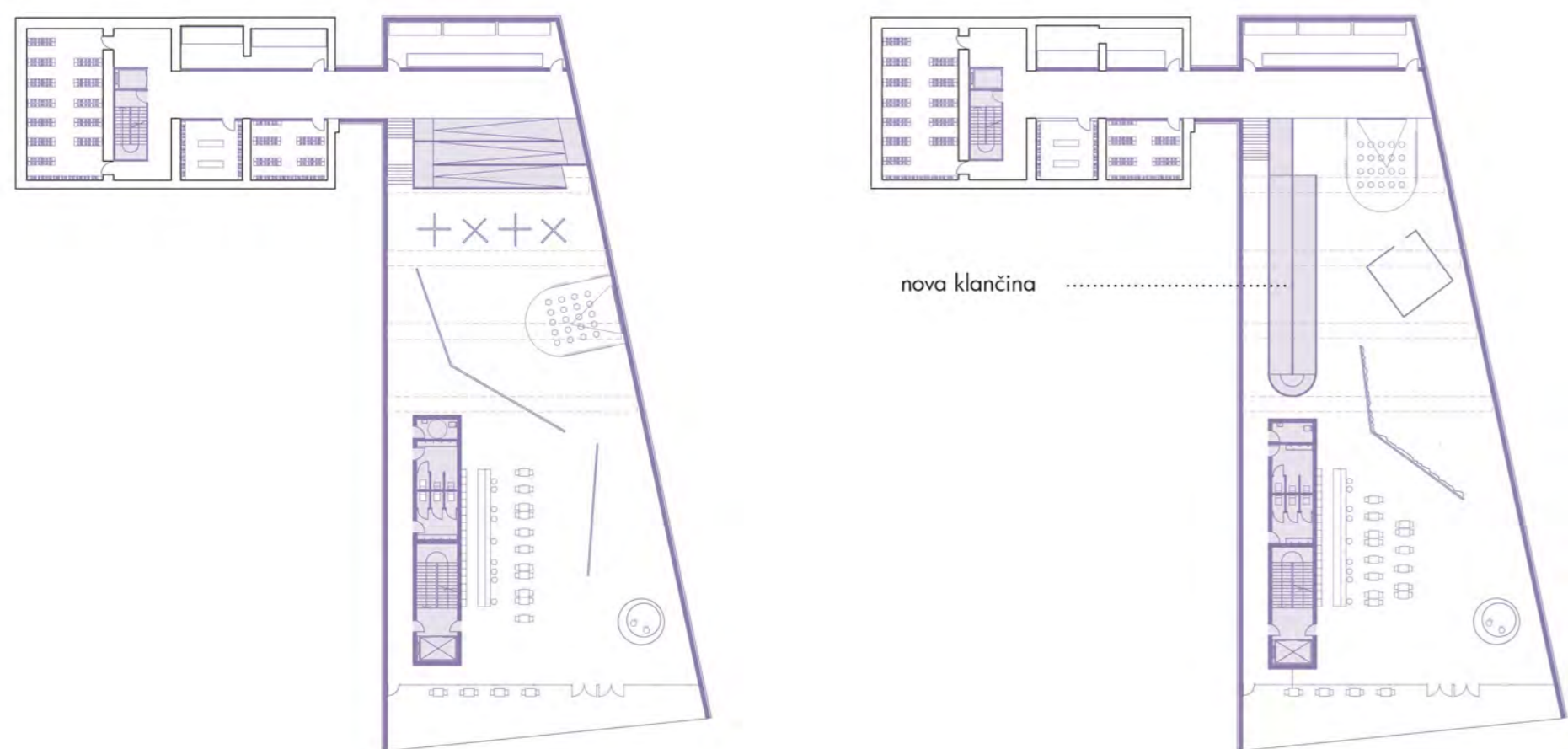
Tloris pritličja M 1:200

Prerez D - D M 1:200

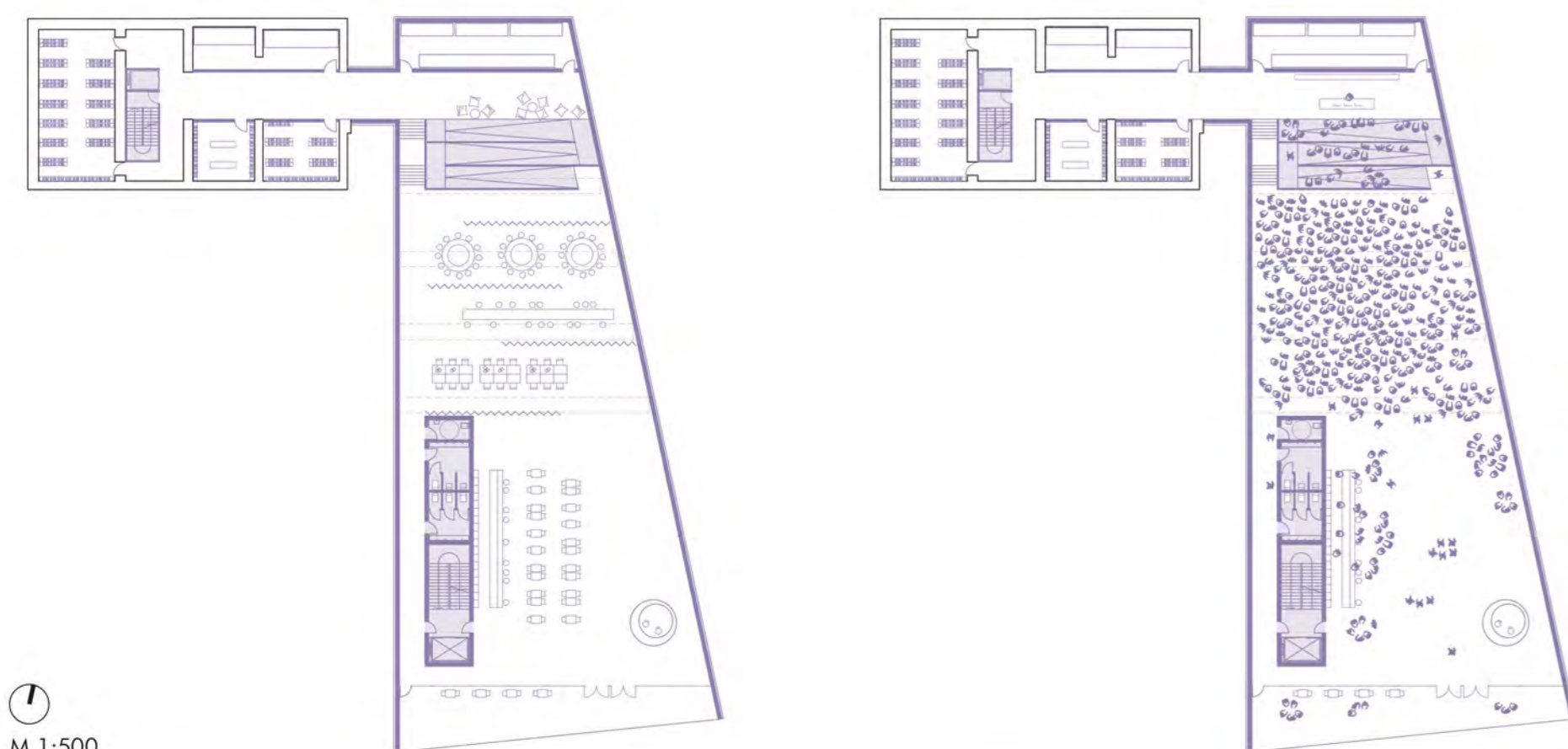

Prerez B - B M 1:200

- 1. galerijski prostor**
možnost oblikovanja različnih galerijskih prostorov z dodajanjem manjših paviljonov ali sten

- 2. galerijski prostor**
možnost oblikovanja različnih galerijskih prostorov z spreminjanjem oziroma oblikovanjem klančin in stopnic

- 3. knjižnica**
možnost razširitve knjižničnega programa v spodnji del objekta, z uporabo premičnih panelov ali zaves se prostor razdeli na manjše dele

- 4. nočni klub**
galerijski prostor se enostavno preuredi v nočni klub, prebivalcem občine Matulji se zagotovi še eno možnost za večerno zabavo. Ta prostor ima vse, kar nočni klub potrebuje, saj je zakopan in izoliran, da nikogar ne moti, in ponuja najhitrejši pot domov.

Strategija razvoja
Revitalizacija ene zanemarjene železniške postaje lahko postane osnova za prenovu vseh zanemarenih postaj. Z oživitvijo tovrstnih zapuščenih objektov s specifičnim programom v različnih naseljih bi vzpostavili novo linijo specifičnih posegov v prostor ter dodatno obogatili naselja in tudi trase vlakov. Glavna ideja je dopolniti obstoječi program s tistim, ki manjka, da bi pritegnili prebivalce in jim zagotovili novo točko zdrževanja. Kar bi lahko prispevalo tudi k decentralizaciji glavnih vozlišč, kot sta Reka in Opatija. Ta namerna decentralizacija vdatne novo vitalnost spregledanim skupnostim, prerazporedi priložnosti in spodbuja privlačnejšo porazdelitev urbanega razvoja. Uspeh tega projekta revitalizacije postane prototip, ki vabi druga mesta in soseske, da se podajo na lastna potovanja preobrazbe, s čimer kačnčno na novo delinirajo urbano krajino in jo usmerijo v bolj raznoliko, odporno in medsebojno povezano prihodnost. V novem kulturnem centru se nahaja galerijski prostor, ki ni samo statično okolje, temveč transformativni prostor, ki se lahko odziva na nenehno spreminjajoče želje svojih prebivalcev ter objavlja dinamično prihodnost. Galerija s svojimi čistimi linijami in minimalistično estetiklo služi kot prazno platno za umetniške razstave. Ključ do njegovega preobrazbenega potenciala je v iznajdljivi uporabi lahkih stopnic in klančin, ki jih je mogoče brez težav preoblikovati, da ustrezajo spreminjajočim potrebam prostora. Te elemente je mogoče hitro spreminjati in prilagajati različnim programom, kar omogoča, da se galerija nemoteno v prihodnosti spremeni v knjižnico, nočni klub ali celo povsem drugo entiteto. Prostor je osvetljen z naravno svetlobo, filtrirano skozi obsežno stekleno steno in svetlobnike, kar ustvarjajo svetlobno, vabljivo vzdušje, ki odlično dopolnjuje vizualno umetnost.

Tloris kleti M 1:200

Vizualizacija - pogled na vhodni del galerije

Vizualizacija - pogled na stavbo ateljejev in železniško postajo

Vizualizacija - prostor galerije